Київський державний інститут культури

На правах рукопису

Карпун Анатолій Лаврентійович

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ПЕДАГОГІЧНОГО КЕРІВНИЦТВА ГУРТАМИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СПІВУ

Спеціальність І3.00.02
методика викладання музики
та методика музичного виховання

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 1995

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Київському державному інституті культури

Науковий керівник – доктор мистецтвознавства, професор
Іваницький Анатолій Іванович

Офіційні опоненти – доктор педагогічних наук, професор
Падалка Галина Микитівна
– кандидат мистецтвознавства, доцент
Мурзіна Олена Іванівна

Провідна організація – Вінницький державний педагогічний
інститут

Захист відбудеться "20" вересня 1995 року о 14
годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К.01.34.01
при Київському державному інституті культури (м. Київ, вул.
Корса, 36)

І. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сьогодні, в час становлення української самостійної держави, відродження її національної культури важливе значення надається, зокрема, збереженню та розвитку народного гуртового співу – національно-культурної візитної картки України. У цій справі пріоритетна роль належить педагогічному керівництву гуртами народного співу.

На жаль, для останніх бракує керівників, підготовлених з урахуванням сучасних вимог. Складний стан підготовки керівників фольклорних ансамблів та народних хорів обумовлюється тим, що народний гуртовий спів, тим більше, – керівництво творчими процесами в ньому таїть у собі багато нез"ясованого (вокальна народна манера, стильова специфіка виконання, імпровізаційні засади у виконавській практиці тощо, синкретизм – поєднання співу з хореографією, з інструментальною музикою, драматургією та ін.). Бракує, головним чином, теоретично обґрунтованої системи виховання керівників співочих гуртів. Це було причиною нестабільності учбових планів і програм підготовки керівників, які б володіли традиційними народно-співацькими засобами виконавства, чітко орієнтувалися б у специфіці музичної народної творчості різних регіонів. У той же час розвиток в Україні народного співу набув масового характеру. Такий стан сигналізує про те, що сьогодні вкрай гостро постала необхідність проаналізувати учбово-виховний процес і скласти більш стрункy науково обґрунтовану педагогічну систему для удосконалення підготовки кадрів керівників колективів народного співу.

Враховуючи значення у сьогоденні становлення і розвитку української культури народного гуртового співу, а також, у зв"язку з недостатньою науковою розробкою проблем підготовки керівників названих художніх колективів, тема дослідження є актуальною, вона відображає потреби практики.

Стан наукової розробки теми. По обраній темі проаналізовано існуючу літературу:

1) із специфіки народного співацького виконавства (Молдавин М.І., Василенко З.І., Матвієнко В.О., Єфремов Є.В., Квітка К.В., Іванишький А.І. та ін.);
2) з методики роботи у гуртах народного співу (Калугіна Н.В., Руднєва Г.В., Христиансен Л.Л., Чабанний В.Ф. та ін.);
3) з мануальної техніки (Газумянц І.Г., Мусін І.О., Казачков С.А.,

Поляков О.І. та ін.);

4) дослідження у споріднених та паралельних галузях з управління та підготовки студентів (Розенбаум Ю.О., Парамонов І.В., Ковальов С.М., Кравчук П.Ф., Матейко О., Кобиляцький І.І. та ін.);

5) дописи з окремих питань підготовки керівників народних хорів (Шаміна Л.В., Щуров В.М., Антипова Л.О., Агаєва Т.М., Браз С.Л., Беляєва Т.П., Шпарийчук І.В., Сорокін П.О., Медведєва М.В., Савельєва В.П. та ін.).

Аналіз літератури доводить, що чітка система підготовки студентів до педагогічного керівництва гуртами українського народного співу ще не стала предметом спеціального дослідження.

Актуальність і недостатня розробленість даної проблеми зумовили вибір теми дисертації "Формування навичок педагогічного керівництва гуртами українського народного співу".

О б ' є к т д о с л і д ж е н н я – керування співочими колективами.

П р е д м е т д о с л і д ж е н н я – формування навичок педагогічного керівництва гуртами українського народного співу у студентів вузу культури.

М е т а д о с л і д ж е н н я – обгрунтувати умови, що сприяють покращенню підготовки студентів до педагогічного керівництва колективами українського народного співу.

Г і п о т е з а д о с л і д ж е н н я – ефективність підготовки студентів до педагогічного керівництва колективами українського народного співу буде високою за умов:

- наявності докладно розробленої кваліфікаційної характеристики спеціаліста даного профілю – випускника вузу культури;
- опрацювання науково обгрунтованої педагогічної системи формування керівника гуртів народного співу;
- спільної діяльності вузу і клубних установ (баз практики).

У відповідності до гіпотези були визначені такі з а в д а н н я д о с л і д ж е н н я:

1. Проаналізувати стан підготовки названих керівників та оглянути наукові праці з проблем формування фахівців управління, організації, керівництва.
2. Визначити вимоги до керівника гуртів народного співу і на цій основі розробити модель спеціаліста відповідного профілю.
3. Розробити стрункy педагогічну систему науково обгрунтованих рекомендацій щодо підвищення ефективності підготовки керівника гуртів народного співу у вузах культури.

4. Обґрунтувати умови, які б сприяли студентам оволодівати знаннями, уміннями й навичками педагогічного керівництва народними співочими колективами.

Методологія і методика дослідження. Методологічною основою дослідження є сфери естетичного й етичного як прояв ціннісного відношення людини до світу; висновки філософії, гуманітарних наук і, зокрема, фольклористики про народну творчість і народний світогляд, в якому трудова й обрядово-магічна діяльність і мистецтво взаємопов"язані.

Отже, зміст українського народного мистецтва на основі поєднання всебічних знань, а також спрямування (профілізація) їх на фах склали методологічні підвалини дисертації.

Дослідження проходило у чотири етапи. На першому етапі (1988-1989 р.р.) вивчено великий масив літератури. На другому етапі (1990-1991 р.р.) було проведено констатуючий експеримент, присв"ячений вивченню стану підготовки керівників гуртів народного співу. На основі теоретичного аналізу проблеми і даних констатуючого експерименту було розроблено програму удосконалення підготовки цієї категорії працівників культури, дано теоретичне обґрунтування формуючого експерименту. На третьому етапі (1992-1993 р.р.) проводився формуючий експеримент, здійснювались обробка й узагальнення наслідків дослідження, формувались висновки та практичні результати. На четвертому етапі (1993-1994 р.р.) - перевірочний експеримент.

Для вивчення стану досліджень по темі дисертації використано літературу з філософії, соціології, психології, педагогіки, питань управління соціальними процесами, а також дослідження з різних аспектів підготовки фахівців вищої кваліфікації; проаналізовано ряд офіційних документів, архівних матеріалів, протоколів засідань кафедр, вчених рад вузів культури України за п"ять останніх років. З цією ж метою вивчено передовий досвід підготовки керівників гуртів народного співу в вузах інших держав.

Під час констатуючого і формуючого педагогічних експериментів були використані методи: анкетування, тестування, бесіди, стандартизовані інтерв"ю, ранжування, соціометрія, довготривалі спостереження у природних і спеціально утворених ситуаціях.

Наукова новизна дослідження полягає у визначенні (вперше в Україні) знань, умінь та навичок, якими повинен володіти керівник гуртів українського народного співу. Створені моделі такого керівника. Крім цього, розроблено підхід до під-

готовки керівника. Елементами такого підходу є робота з професійної орієнтації, професійного відбору, професійного навчання й виховання, практика у фольклорних ансамблях і народних хорах, польова практика із збирання фольклору, його розшифровка, стажування.

Теоретичне значення дослідження полягає в розробці вимог до керівника гуртів українського народного співу з позицій філософії, соціоніки, педагогіки, психології, естетики й етики та управління соціальними процесами, а також - невербальної художньо-творчої педагогічної комунікації.

Практичне значення роботи полягає в науково обґрунтованих рекомендаціях щодо удосконалення підготовки наставників українського народного гуртового співу. Результати дослідження мають загальнопедагогічний характер, тому вони можуть бути використані і для удосконалення підготовки керівників-вихователів інших художніх колективів (з урахуванням їх специфіки).

На захист виноситься:

- модель керівника фольклорного ансамблю та народного хору, яка включає духовні, громадянські, професійні та особистісні якості;
- зміст теоретичної й практичної фахової підготовки керівників даного профілю;
- система форм, методів і прийомів формування фахівця;
- методика визначення професійної готовності студентів до керівництва колективом.

Апробація результатів дослідження здійснювалась публікаціями положень дисертації в Україні та в Канаді, а також виступами на Всеукраїнських (1977,1978, 1981, 1993 р.р.), Всеросійській (1988 р.) і внутрівузівських (1984, 1991, 1993, 1995 р.р.) наукових конференціях та науково-практичних семінарах професорсько-викладацького складу Київського державного інституту культури, виступами перед працівниками культури України і Канади.

На практичній базі дослідження дисертантом створено посібник "Основи методики педагогічного керівництва гуртами українського народного співу", де висвітлені способи педагогічної роботи в колективах і викладання у вузах культури та мистецтв учбових дисциплін "Методика роботи з фольклорним ансамблем" і "Методика

роботи з народним хором".

Рекомендації впроваджувалися у Київському державному інституті культури (проведення основного педагогічного формуючого експерименту) та на Миколаївському факультеті КДІК (проведення перевірочного експерименту).

Структура дисертації обумовлена її логікою і складається зі вступу, чотирьох розділів, підсумків та висновків, списку використаної літератури і додатків.

П. ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ.

У вступі обгрунтовується актуальність теми, визначено об"єкт, предмет, хронологічні рамки, проаналізовано ступінь дослідження проблеми, охарактеризовано джерельну базу, методологію і методику дисертації. Сформульовано мету, завдання, наукову новизну, теоретичне й практичне значення роботи, положення, що виносяться на захист.

Перший розділ дисертації "Зміст і особливості управлінської діяльності в художньо-творчому колективі". Розглядаються питання: специфіки аматорської (самодіяльної) художньої творчості, зокрема, розвитку в ній українського народного гуртового співу; типів керівника таких гуртів; рівнів загальних та специфічних управлінських якостей і функцій керівника; передумов цілеспрямованого впливу на колектив; принципів, форм та методів і стилів управлінської діяльності й специфіки стосунків у даних колективах між його учасниками і керівником, питання авторитету останнього.

Аматорська (самодіяльна) пісенно-виконавська творчість займає проміжне місце між фольклором і професійним мистецтвом. Якісно новим явищем є вторинний (не побутовий) народний гуртовий спів. Він наслідує регіональні стильові виконавські особливості та складає синкретичну художню єдність співу, хореографії, інструментальної музики, театралізації.

Керівники таких колективів поділяються на чотири типи: 1) керівник-адміністратор, 2) керівник-фахівець, 3) керівник-організатор, 4) зразковий керівник.

Перший визначається схильністю перебільшувати роль правових компетенцій, другий – орієнтуванням виключно на професійні компетенції, третій – на активні організаційні дії без усяких правових обмежень, четвертий – єдністю управлінських статусів попередніх типів у межах, що визначаються ситуативною необхідністю.

Функції керівника охоплюють педагогічну, художню і господар-

ську організаційну діяльність.

Передумови впливу керівника на колектив визначаються формами створення умов для роботи - необхідного соціального середовища:

- системи соціальної символіки (адекватного відображення життя колективу в яскравій образній формі);
- стимулів і покращення побутового життя колективу;
- оперативне ситуативне корегування своїх управлінських дій;
- створення позитивного морально-психологічного клімату.

В основу діяльності керівника покладені принципи: доброзичливості, терпимості (толерантності) та справедливої вимогливості; стереотипні форми дій: витримка, несподівані рішення, виховання авансованим довір"ям, створення умов для "самокомпрометації вискочок", паралельне доручення одного завдання декільком учасникам колективу; форми звертання до виконавців: порада, товариське прохання, інструктаж, вказівка, розпорядження, показ.

Об"єктивний спосіб управлінського впливу керівника на колектив характеризується як його метод. Суб"єктивна обумовленість цього способу індивідуальними якостями керівника характеризується як стиль керівництва.

Робота керівника з колективом визначалася за впливовими факторами (економічні, адміністративні та психологічні методи і стилі); за характером застосування управлінських дій та за їх цільовими ознаками (діловий, бюрократичний, діляцький методи й стилі); за ознаками одноособових чи групових способів (авторитарний, демократичний, ліберальний методи й стилі).

Авторитет керівника є єдиною реальною силою, що викликає в учасників колективу готовність виконувати вказівки. Він має два складники - посадовий (службовий) і особистісний. Останній розцінюється як вирішальний.

Другий розділ "Вимоги до керівника гурту народного співу (психолого-педагогічна модель)". Висвітлюються види і структурні елементи педагогічної діяльності керівника. Окреслюються складові його особистості, його знань, здібностей, майстерності, професійних якостей та особливості фахової діяльності а також вимоги до професійної готовності.

Структура педагогічного керівництва гуртами народного співу характеризується за його видами: діагностичним, орієнтаційно-прогностичним, конструктивним, організаційним, інформаційно-пояснювальним, комунікативним, аналітико-оціночним та дослідниць-

ко-творчим.

Статус особистості керівника обумовлюється вимогами до нього: загально-педагогічними та пов"язаними із специфікою колективу.

Перші розкриваються у важливих рисах характеру керівника-педагога: захопленості справою, вимогливості, справедливості, уважності до кожного виконавця, самоконтролі; головній рисі темпераменту - врівноваженості; ведучих рисах розуму: послідовності, ясності, критичності, спостережливості та творчості; якостях мови: переконливості, логічності.

Другі розкриваються в музикальній обдарованості керівника, його всебічній музичній освіті, певній філософсько-естетичній світоглядній позиції, високому рівні загальної й музичної культури, психологічних вольових даних, організаційно-педагогічних здібностях та навичках, у відповідній фізичній придатності.

Специфіка знань керівника обумовлюється галузями народної музичної творчості, етнографії; місцевих виконавських манер співу; народного вокалу; запису, розшифровки та наукової й художньо-творчої обробки фольклору; художнього смаку; дозвільної клубної діяльності.

Здібності та майстерність наставника гурту народного співу поділяються на загальні, діагностичні й спеціальні і мають структуру, схожу з структурою педагогічної діяльності. До них включені компоненти: конструктивний, організаційний, комунікативний, гностичний, прогностичний, дослідницький, художньо-творчий, артистичний, музичний, режисерський, хореографічний.

Професійні якості керівника розкриваються за його виконанням трьох взаємопов"язаних функцій: неформального лідерства, виховання колективу, організації цільової діяльності.

Серед специфічних важливих здібностей керівника - комунікабельність, уміння встановити особисті контакти із різними за віком, освітою, статтю, професією, посадою співаками-аматорами.

Вимоги до професійної готовності керівника співочого гурту обумовлюються трьома ракурсами: мотиваційним (наявність інтересу до професії), орієнтаційним (розуміння своєї діяльності в предметному і педагогічному планах), операційним (володіння засобами управлінської діяльності).

Розділ третій "Складові формування фахового професіоналізму з педагогічного керівництва гуртами народного співу" репрезентує пропозиції дисертанта з профілювання усіх дисциплін

навчального плану (фахового, психолого-педагогічного, історико-філософського, історико-економічного, соціально-політичного, культурологічного циклів).

В розділі обґрунтовано і запропоновано введення до навчального плану нових спецкурсів: з вікової і педагогічної психології, з етносольфеджіо, діалектології, лінгвістики, музичної педагогіки, основ імпровізації (традиції народного виконавства), поетики народної пісні, обробки народної пісні, мистецтва словесного та невербального (жест, міміка, емоційна фонація) художньо-творчого "ділового" спілкування в гуртах народного співу, основ акторської майстерності, психології художньої творчості, основ педагогічної майстерності, психології самовиховання, психологічного тренінгу, релігієзнавства, основ менеджменту, маркетингу, народознавства, етнографії.

Найголовніша складова формування фахового професіоналізму представлена рубрикою з методики педагогічного керівництва співочими гуртами. В ній розкривається зміст та способи практичного оволодіння студентами методикою роботи з фольклорними ансамблями і народними хорами. Причому, учбова робота студентів спрямовувалась не на уніфіковані сценічно-народні співацькі колективи, а на гурти традиційного українського народного співу. Подаються пропозиції щодо роботи над специфічним репертуаром таких гуртів, - зокрема, ставляться питання практичної роботи над піснями різних регіональних виконавських манер і стилів, питання імпровізації. Значної уваги у даній рубриці приділено особливостям роботи над народним вокалом в гуртах. Подаються нотні приклади вправ та пісень.

У практичному оволодінні методикою роботи з гуртами українського народного співу великою мірою допомагало студентам знання невербальної мови художньо-творчого педагогічного спілкування. Мова такого спілкування складається з жестів, міміки й фонації. У невербальній мові бере участь комплекс із пластичних рухів усього тіла (корпусу, ніг, рук, голови), мімічного арсеналу й виразності голосових можливостей людини. Засвоювати невербальну мову комунікації керівника з колективом пропонується на однойменному спецкурсі та в класі диригування на різних рівнях чуттєвих здібностей та свідомості. Висвітлюються рівні свідомості. Способи оволодіння алфавітом, морфологією та синтаксисом невербальної мови зосереджено на п"яти з них, що характеризуються фі-

зико-хімічними, сенсорними, емоційними, логічними та інтуїтивними відчуваннями.

Інша складова формування фахового професіоналізму - фольклорні експедиції є основою профілювання підготовки фахівця. Вона викладена в передостанній рубриці розділу.

На основі експериментального досвіду кафедр українського народно-пісенного виконавства та бандури і фольклору та етнографії Київського державного інституту культури даються рекомендації щодо збирання, дослідження, наукової та художньо-творчої обробки фольклорного матеріалу і забезпечення вторинних співочих гуртів репертуаром.

Завершує розділ рубрика, де розглянуто координацію діяльності вузу та клубних закладів у справі формування фахового професіоналізму керівників гуртів народного співу.

У четвертому розділі "Педагогічний експеримент та система підготовки керівника співочого гурту" проаналізовано констатуючий педагогічний експеримент, накреслено взаємозв"язок складових програми формуючого педагогічного експерименту, окреслено логіку його проведення. Розкрито та науково обгрунтовано єдину циклічну систему педагогічних форм, методів і прийомів сприяння ефективному формуванню фахівця.

Під поняттям "циклічна система" мається на увазі функціонування системи у взаємопов"язаних між собою сторонах підготовки фахівця вищої кваліфікації - керівника гуртів українського народного співу. За основними видами вузівської роботи її можна показати у вигляді формули:

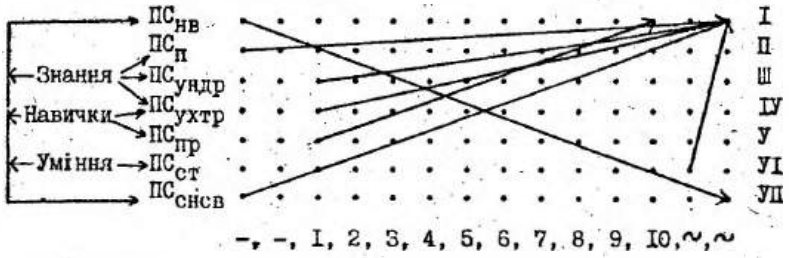
$$M \leftarrow C_{ц} = ПС_{п} + (ПС_{нв} + ПС_{снсв}) + (ПС_{ундр} + ПС_{ухтр}) + (ПС_{пр} + ПС_{ст})$$

Примітка: М - модель керівника, $C_{ц}$ - циклічна система, $ПС_{п}$ - підсистема профілювання, $ПС_{нв}$ - підсистема навчання-виховання, $ПС_{снсв}$ - підсистема самонавчання-самовиховання, $ПС_{ундр}$ - підсистема учбової науково-дослідної роботи, $ПС_{ухтр}$ - підсистема учбової художньо-творчої роботи, $ПС_{пр}$ - підсистема практичних занять, $ПС_{ст}$ - підсистема стажування випускників.

У формуючому експерименті ця формула застосовувалася в часовій динаміці взаємозміни способів. Форми, методи, прийоми взаємно пересувалися в залежності від епізодичного (коли вони зва-

лися прийомами), більш довготривалого (коли звалися методами), або – основного часу їх застосування (коли вони звалися формами), а також – мінялися своїми назвами на різних етапах роботи чи семестрах навчання.

Схематично часову динаміку системи можна зобразити так:

Примітка: Римськими цифрами позначені рівні (місця) за значенням кожної з основних педагогічних форм у їх комплексному застосуванні, арабськими – учбові семестри студентського етапу навчання, дефісами – семестри підготовчих курсів, а хвилястими рисками – семестри стажування випускників.

З наведеної схеми видно, що навчання та виховання ($ПС_{нв}$) займають І-е місце на початку підготовчих курсів і поступово переходять на подальші місця, а наприкінці стажування ($ПС_{ст}$) опиняються на останньому місці, уступаючи іншим формам, а самі обертаються згодом у методи, а потім – лише у прийоми. На І-е місце поступово від семестра до семестру пересуваються: профілювання ($ПС_{п}$) з ІІ-го місця, учбова науково-дослідна робота ($ПС_{ундр}$) – з ІІІ-го місця, учбова художньо-творча робота ($ПС_{ухтр}$) – з IV місця, практичні заняття ($ПС_{пр}$) – з V-го місця, стажування ($ПС_{ст}$) – з VI-го місця, самонавчання-самовиховання ($ПС_{снсв}$) – з останнього VII-го місця. Вони спочатку застосовувались у вигляді окремих способів як прийоми, потім – як методи, наприкінці – у вигляді форм .

Такий же принцип динамічного застосування був узятий за основу не тільки у взаєминах між підсистемами, але й у середині підсистем у взаєминах між їх компонентами.

В розділі докладно розробляються всі підсистеми за їх складовими педагогічних способів, а також вибудовується методика діагностики професійної підготовленості до керівництва співочими гуртами.

У комплексі діагностичних засобів взаємодоповнюють один одно-

го такі його компоненти:

Обсерваційні методи (спостереження, самоспостереження занять студентів з проведення ними лекцій, бесід, диспутів, репетицій з гуртами народного співу – роботи над народним вокалом, постановкою елементів народної хореографії, режисурою).

Каузометрія (причинний зв"язок психолого-педагогічних явищ, в якому одно явище-причина, за певних умов, неминуче породжує інше явище-наслідок).

Інтерв"ю (метод отримання соціально-психологічної інформації за допомогою усного опитування).

Різні запитальники – окремі запитання, або їх ряд без логічної послідовності, але – пов"язаних з різними сторонами проблеми дослідження.

Анкети – набір питань, кожне з яких логічно пов"язане з центральним завданням дослідження.

Соціометрія – засіб виміру групової диференціації та фіксації встановлених показників у соціотаблицях (соціоматрицях), соціограмах, соціометричних індексах. У нашому дослідженні соціометрія застосовувалась для виявлення наявності й рівня здібностей та якостей лідера у студентів академічної групи на основі їх самовизначення і визначення студентами групи.

Праксиметричні методи – способи аналізу процесів художньо-творчої педагогічної діяльності в учбовій ролі керівника гуртів народного співу (аналізу проведеної ним репетиції); хронографія, циклографія управлінських дій; професіографія (професіограма); психограма; оцінка педагогами інституту і керівниками клубних закладів культури, самооцінка студентів; перевірка контрольних, курсових і дипломних робіт, аранжировок народної пісні, домашніх завдань, знань поголосників партитур учбового репертуару та вмінь гри їх на фортепіано, перевірка журналів практики; визначення в учбовій фаховій діяльності наявності профілізації всіх навчальних дисциплін; бесіди-опитування; семінари; атестація; рецензування анотацій, рефератів, дипломних робіт; академконцерт; контрольне заняття; колоквіум; характеристики студентів випускного курсу педагогами та керівниками клубних закладів культури.

Тести: "Перевірте свої нахили", "Методика вивчення зорової та слухової "пам'яті на образи", "Методика виділення суттєвих ознак", "Перевірте який Ви керівник", "Що говорять Вам жести та міміка?", "Чи вмієте Ви слухати й говорити?", "Чи Ви комунікабельні?", "На скільки у Вас розвинута інтуїція?", "Чи лідер Ви?", "Визначення рівня комунікабельності".

Завдяки комплексу традиційних і нетрадиційних методів діагностики і на основі упорядкування отриманих завдяки експерименту даних шляхом їх ранжирування складено сумарний динамічний психолого-педагогічний портрет керівника гуртів народного співу. За допомогою факторного і кореляційного аналізу встановлювалися ведучі компоненти психолого-педагогічної структури практичних особистісних професійних здібностей та якостей і виявлялися їх взаємозв"язки, а також – взаємообумовленість.

В наведених у розділі таблицях наслідків діагностики на всіх формуючих етапах спостерігається зростання кількісних і якісних показників. Для прикладу, таблиці з тесту "Перевірте який Ви керівник":

Зріз стану до формуючого експерименту		Кількість набраних балів Потоковий контроль формуюч.експерименту		Заключний контроль формуюч.експерименту	
Основний експерим.	Перевіроч. експерим.	Основний експерим.	Перевіроч. експерим.	Основний експерим.	Перевіроч. експерим.
Тестування абітурієнтів (на підгот.курсах)					
5	6	7	7	9	8
Тестування студентів					
6	4	9	8	I2	II
Тестування випускників-стажистів					
8	7	I3	I4	I6	I7

Якісні визначення балів слідуючі: від 0 до 5 балів – за складом характеру той, кого тестують більше спеціаліст, ніж керівник; від 6 до I0 балів – не сильний, а скоріше пасивний керівник; від II до I5 балів – керівник-організатор; від I6 до 20 – керівник, який здатен забезпечити колективу професійний зріст.

Як видно з цієї таблиці, за кінцевим результатом, до формуючого експерименту (8–7) балів) забезпечувалася підготовка керівників скоріше пасивних або лише вузьких спеціалістів, а після формуючого експерименту (I6–I7 балів) стало можливим готувати керівників-організаторів і керівників, які володіють стратегією художньо-творчого прогресування колективу.

Аналіз порівняльних даних наслідків реалізації запропонованої системи діагностики (в основному і перевірочному експериментах) дозволяє зробити висновок про надійність даної системи діагностики і дозволяє рекомендувати її до застосування в навчально-виховному процесі.

Ш. ПІДСУМКИ ТА ВИСНОВКИ.

Проблема формування навичок педагогічного керівництва гуртами українського народного співу є важливим напрямком стратегії відродження співучої України.

Найважливішими елементами формування навичок з досліджуваного фаху є спільна діяльність вузу та клубних установ, профільний підбір контингенту студентів, фольклорні експедиції, координування учбових дисциплін, оволодіння технікою педагогічної художньо-творчої комунікації та методикою роботи з гуртами українського народного співу.

Проведена робота дозволила: а) визначити стан теорії й практики учбово-виховного процесу підготовки кадрів досліджуваного профілю; б) розробити зміст і особливості управлінської діяльності та вимоги до керівника гуртів народного співу (психолого-педагогічну модель керівника); в) скласти і реалізувати програму формуючого педагогічного експерименту.

У ході формуючого експерименту абітурієнти, студенти та випускники-стажисти включалися в різні види учбово-виховної діяльності (профорієнтацію, профвідбір, навчання, самонавчання, виховання, самовиховання, учбову науково-дослідну та учбову художньо-творчу роботу, учбову й виробничу практику, стажування), які забезпечували, з одного боку – розвиток пізнавальних інтересів і здібностей, а з іншого – формування професійної естетики, етики та професійного світогляду. Якісний та кількісний аналіз результатів формуючого експерименту показав ефективність запропонованої системи форм, методів та прийомів узгодженої діяльності інституту культури і клубних установ.

У процесі дослідження встановлено, що умовами, які забезпечують удосконалення підготовки кадрів за профілем кваліфікації, є:

- удосконалення педагогічних знань, взаємоузгодженість і координація суб"єктів педагогічної діяльності;
- вивчення регіональної специфіки соціального замовлення на підготовку фахівців;
- ознайомлення з потребами й інтересами нового поповнення студентів;
- формування в абітурієнтів, студентів та випускників-стажистів пізнавальних інтересів, залучення їх до різних видів фольклористичної діяльності;
- забезпечення єдності у розвитку духовного, чуттєвого (естетич-

ного) та практичного (етичного) на всіх рівнях свідомості майбутнього фахівця;

- забезпечення високохудожнього рівня учбового репертуару, активна участь абітурієнтів, студентів та випускників-стажистів у збиранні та науковій і художньо-творчій обробці фольклорних пісень;
- активізація художньо-творчої діяльності студентів.

Основний зміст дисертації викладено в таких публікаціях автора:

1. Карпун А.Л. Голос з України. // Газ. Наша мета. -Торонто (Канада), 1994. - 11 червня.

2. Карпун А.Л., Горбатюк О.М. Методичні рекомендації з організації науково-дослідної роботи студентів в учбовому процесі на кафедрі народного хорового співу. -К., 1983. -15 с.

3. Карпун А.Л. Дещо про регіональні обстеження. Степова Україна.//Київський державний інститут культури. Матеріали II Всеукраїнського наук.-практ. семін. викладачів муз.фольклору. -К.,1993. -С. 150-154.

4. Карпун А.Л. Индивидуальная работа со студентами в послелекционное время на кафедре народного хорового пения КГИК им.А.Е. Корнейчука. // Задачи подготовки и идейно-политического воспитания молодежи в свете решений XXV съезда КПСС: Тезисы докл.Респ.науч.-метод. совещания преподавателей и аспирантов вузов культуры и искусства. -Одесса, 1978. -С. 113-114.

5. Карпун А.Л. Методика педагогічного керівництва гуртами українського народного співу. // Збірник наукових та методичних праць кафедри фольклору та етнографії КДІК. / Упор. Іваницький А.І. -К., 1995. -С. 141-154.

6. Карпун А.Л., Миронюк Е.Г. Совершенствование подготовки руководителей народных самодеятельных хоровых коллективов в институтах культуры. // Актуальные вопросы деятельности учреждений культуры и искусства в современных условиях: Тезисы докл. на Респ.науч.-теоретич. конференции. -К., 1981. -С. 110-111.

7. Карпун А.Л. Невербальна мова художньо-творчого спілкування. // Тези доп. наук.-творч. конференції проф.-викл. складу факультету народного музичного мистецтва КДІК. -К., 1995. -С. 40-41.

8. Карпун А.Л. Основи методики педагогічного керівництва гуртами українського народного співу: Навч.-методич. посібник для вищих учбових закладів культури та мистецтв. -К., 1993. -298 с.

9. Карпун А.Л. Проблеми підготовки керівників вищої кваліфіка-

ції для самодіяльних народних хорів. // Радянський спосіб життя і завдання підготовки та виховання кадрів для установ культури та мистецтва: Збірка тез доп.Респ.наук.-теор.конференції викл.вузів культури і мистецтва. -Ровно, I977. -С. II4-II5.

+ I0. Карпун А.Л. Психологічні аспекти керівництва гуртами українського народного співу. // Київський державний інститут культури. Матеріали II Всеукраїнського наук.-практ. семінару викладачів муз. фольклору. -К., I993. -С. 72-80.

Карпун А.Л. Формирование навыков педагогического руководства коллективами украинского народного пения.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности I3.00.02 - методика преподавания музыки и методика музыкального воспитания, Киевский государственный институт культуры, Киев, I995.

Диссертация основана на главных результатах тщательного теоретического анализа и экспериментальных исследований вышеназванной темы и освещает следующие ее аспекты: особенности деятельности дирижера в сфере украинской народной культуры, мировосприятия и музицирования; решающие компоненты в работе руководителя фольклорного музыкального ансамбля, в частности, коммуникативный и управленческий; требования и ограничения к данному виду деятельности и предлагает практические методы первичного отбора и дальнейшего обучения специалистов в этой отрасли музыкального образования.

Karpun A.L. Forming pedagogical and mastering skills in training of chorus leaders for Ucrainian folk ameteur musical groups.

The thesis for a doctor"s degree as a candidate of pedagogic sciences in this specialization N 13.00.02 - methodics of teaching music and methodics of music upbringing.

This thesis bases upon substantial results of detailed theoretical investigation and practical examination of abovementioned subject and focuses on such it"s aspects as: basical traits of conducting function in the field of Ucrainian folk culture, mentality and musical performance; essential components of folk group chorus leader"s work especially communicative and mastering ones; requirements and limitations for this kind of activity and proposes practical methods for the primary selection and fusther training of the specialists in this branch of musical education.

Ключові слова: педагогіка, музика, спів, ансамбль.